Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра конституційного і муніципального права

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан юридичного факультету

_____Віталій СЕРЬОГІН

“ 27 серпня 2026 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

КОНСТИТУЦІЙНА ЮСТИЦІЯ

рівень вищої освіти: другий (магістерський)

галузь знань: D Бізнес, адміністрування та право

спеціальність: D8 Право

освітня програма: Право

вид дисципліни: обов’язкова

факультет: юридичний

2026/ 2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою юридичного

факультету“31” серпня 2026 року, протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: ЗУБЕНКО Ганна Вікторівна, к.ю.н., доц., завідувач кафедри конституційного і муніципального права

Програму схвалено на засіданні кафедри конституційного і муніципального права

Протокол від “31” серпня 2026 року № 13

Завідувач кафедри
конституційного і муніципального права Ганна ЗУБЕНКО

Програму погоджено з гарантом освітньої професійної програми Право

Гарант освітньої професійної програми Ганна ЗУБЕНКО

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету
Протокол від “31” серпня 2026 року № 1

Голова науково-методичної комісії
юридичного факультету Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Конституційна юстиція» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності D8 Право.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Викладання навчальної дисципліни «Конституційна юстиція» має на меті оволодіння студентами знаннями щодо основних етапів еволюції, сучасного стану та основних тенденцій розвитку конституційної юстиції; понятійним апаратом у сфері конституційної юстиції; знанням загальних принципів та напрямків розвитку конституційної юстиції в Україні та за кордоном; навичками щодо правильного застосування сучасної конституційно-правої доктрини при вирішенні практичних задач; вмінням здійснювати пошук та критичний аналіз матеріалів правозастосовноїдіяльності при вирішенні конкретних практичних завдань.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

Основними завданнями вивчення дисципліни є формування загальних та спеціальних компетентностей, передбачених освітньо-професійною програмою Право.

1.3. Кількість кредитів – 3

1.4. Загальна кількість годин – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
24/16* год.	4 год.
Семінарські заняття	
12/8* год.	4 год.
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
54 год.	82 год.

* у разі формування малочисельних груп обсяг аудиторного навчального навантаження, відведеного на вивчення навчальної дисципліни, зменшується відповідно до Положення про планування й звітування науково-педагогічних працівників Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми дисципліна формує такі компетентності:

ІК Здатність розв’язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права.

ЗК 1. Знання та розуміння предметної галузі, усвідомлення соціальної значущості своєї майбутньої професії.

ЗК 2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та налізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з галузей знань/видів економічної діяльності.

ЗК 10. Здатність розробляти проєкти та управляти ними.

ЗК 11. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 12. Здатність працювати в команді.

СК 1. Здатнісь застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі й, у ситуаціях правової невизначеності.

СК 2. Здатнісь аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК 3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК 4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

СК 5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.

СК 6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.

СК 7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.

СК 9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.

СК 10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

СК 11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.

СК 13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.

СК 14. Здатність самостійно готувати проєкти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини

СК 15. Здатність самостійно готувати проєкти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

СК 16. Знання і розуміння ролі права в розбудові цифрових економіки, суспільства та держави.

СК 17. Здатність до інноваційного мислення та оперування знаннями про суспільство, інформаційні технології та правничу професію.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, в результаті вивчення дисципліни «Конституційна юстиція» студенти мають досягти таких результатів навчання:

ПРН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

ПРН 2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.

ПРН 3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

ПРН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати,

оцінювати докази та наводити переконливі аргументи

ПРН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання

ПРН 8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності

ПРН 9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг

ПРН 10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права

ПРН 11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції

ПРН 12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу

ПРН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів

ПРН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування

ПРН 15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування

ПРН 16. Брати продуктивну участь у розробці проєктів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини

ПРН 17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності

ПРН 18. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку, зробленого у різних правових ситуаціях

ПРН 19. Формулювати багатоваріантність розв'язання правових проблем (задач) у вирішенні практичних ситуацій.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Конституційна юстиція: онтологічні, аксіологічні та праксеологічні аспекти

Тема 1. Поняття конституційної юстиції та її організаційно-правові форми.

Сучасні моделі конституційного контролю і конституційної юстиції. Англо-американська і європейська (континентальна) моделі конституційного контролю. Елементи юридичного статусу органів конституційної юстиції.

Межі конституційного контролю з боку органів конституційної юстиції. Критерії конституційності закону.

Конституційна юстиція як фактор становлення й розвитку конституціоналізму. Конституційна юстиція в механізмі гарантування охорони і захисту засад конституційного ладу держави.

Захист прав і свобод людини і громадянина при здійсненні конституційної юстиції. Конституційна юстиція як гарант дотримання конституційних принципів демократичної, правової держави. Органи конституційної юстиції в механізмі легітимації державної влади. Конституційна юстиція та загальне судочинство.

Тема 2. Юрисдикція органів конституційної юстиції: порівняльно-правовий аспект.

Поняття конституційної юрисдикції та його співвідношення із суміжними поняттями. Юрисдикція як елемент правового статусу органів конституційної юстиції. Конституційно-правове регулювання юрисдикції органів конституційної юстиції.

Забезпечення юридичного верховенства конституції органами конституційної юстиції.

Офіційне тлумачення конституції та законів як елемент юрисдикції органів конституційної юстиції. Роль органів конституційної юстиції у забезпеченні конституційності форм безпосередньої демократії.

Перевірка конституційності міжнародних договорів як відгук конституційної юстиції на процеси глобалізації. Розгляд компетенційних спорів як елемент юрисдикції органів конституційної юстиції.

Додаткові (нетрадиційні) повноваження органів конституційної юстиції.

Тема 3. Становлення конституційної юстиції в Україні.

Історичні передумови становлення конституційної юстиції в Україні.

Конституційна реформа 27 жовтня 1989 р., створення Комітету конституційного нагляду УРСР. Закон про внесення змін і доповнень до конституції УРСР від 24 жовтня 1990 р. щодо створення Конституційного Суду. Закон України «Про Конституційний Суд України від 3 червня 1992 р.

Визнання Конституційного Суду України як єдиного органу конституційної юрисдикції в Конституції України 1996 р. Закон України «Про Конституційний Суд України» від 16 жовтня 1996 р.

Реформа конституційної юстиції в Україні 2016-2017 років. Закон України «Про внесення мін до Конституції України (щодо правосуддя)». Закон України «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 року.

Тема 4. Конституційна юстиція в Україні в аспекті формування вітчизняного конституціоналізму

Конституційний Суд України в системі юрисдикційних органів. Статус Конституційного Суду України.

Нормативно-правове регулювання статусу Конституційного Суду України.

Засади діяльності Конституційного Суду України. Принципи верховенства права, незалежності, колегіальності, гласності, відкритості, повного і всебічного розгляду справ, обґрунтованості та обов’язковості ухвалених ним рішень і висновків. Місцезнаходження Конституційного Суду України.

Функції та повноваження Конституційного Суду України.

Склад Конституційного Суду України. Повноважність Конституційного Суду України.

Тема 5. Конституційно-правовий статус судді Конституційного Суду України

Вимоги до судді Конституційного Суду України. Конкурсні засади відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду. Порядок призначення судді Конституційного Суду Президентом України. Порядок призначення судді Конституційного Суду з’їздом суддів України. Призначення і строк перебування на посаді судді Конституційного Суду.

Набуття повноважень суддею Конституційного Суду. Порядок складення Суддею присяги. Вибори Голови за Заступника Голови Суду. Статус судді Конституційного Суду. Мантія та нагрудний знак судді Конституційного Суду. Посвідчення Голови Суду,заступника Голови Суду, Судді. Порядок тимчасового виконання обов'язків Голови Суду Суддею.

Припинення повноважень судді Конституційного Суду. Звільнення з посади судді Конституційного Суду. Посвідчення Судді у відставці. Дострокове звільнення з посади, припинення повноважень Голови Суду та заступника Голови Суду.

Гарантії діяльності судді Конституційного Суду України. Незалежність і недоторканність судді Конституційного Суду. Порядок надання згоди на затримання, утримування під вартою чи арешт Судді. Гарантії безпеки судді Конституційного Суду та членів його сім’ї. Винагорода судді Конституційного Суду. Щомісячне довічне грошове утримання судді Конституційного Суду у відставці або пенсія. Відпустка судді Конституційного Суду. Забезпечення посадових потреб Судді. Наукові консультанти і помічники судді Конституційного Суду. Збереження звання судді Конституційного Суду.

Розділ 2. Конституційні та організаційно-правові засади конституційної юстиції в Україні

Тема 1. Організація діяльності Конституційного Суду України.

Організаційна структура Суду. Голова Суду. Заступник Голови Суду. Велика палата, сенати, колегії Суду. Постійні комісії Суду. Науково-консультативна рада Суду. Секретаріат, архів, бібліотека Суду. Офіційне видання Суду. Спеціальні пленарні засідання Суду, засідання Суду, пов'язані з організаційною діяльністю.

Порядок формування складу сенатів Конституційного Суду. Порядок утворення колегій суддів Конституційного Суду. Порядок обрання секретаря Колегії та виконання його обов'язків. Порядок тимчасового залучення Судді до складу неповноважної за складом Колегії. Внесення змін до персонального складу Сенату та Колегії. Порядок скликання зборів суддів Конституційного Суду. Графік роботи органів Конституційного Суду.

Забезпечення діяльності Суду. Фінансове забезпечення Суду. Гарантії фінансової незалежності Суду. Майно та статус Суду як юридичної особи.

Інформаційне забезпечення діяльності Конституційного Суду України. Доступ до публічної інформації в Суді. Веб-сайт Конституційного Суду України. Щорічна інформаційна доповідь Суду.

Позасудова діяльність суддів Конституційного Суду. Міжнародні зв'язки Суду.

Тема 2. Функції та повноваження Конституційного Суду України.

Повноваження та функції Конституційного Суду України: загальна характеристика.

Контроль відповідності Конституції України (конституційності) правових актів.

Офіційне тлумачення Конституції України.

Контроль відповідності Конституції України (конституційності) міжнародних договорів України.

Контроль додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту.

Контроль відповідності Конституції України (конституційності) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою.

Контроль відповідності Конституції України (конституційності) законопроектів про внесення змін до Конституції України.

Контроль відповідності Конституції України (конституційності) актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим та вирішення питання про порушення Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції України або законів України.

Контроль відповідності Конституції України (конституційності) законів України (їх окремих положень) за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України

Тема 3. Конституційне провадження в Україні.

Форми звернення до Суду. Конституційне подання. Конституційне звернення. Конституційна скарга.

Приймання, реєстрація та попередня перевірка звернень до Суду. Розгляд звернень до Суду у колегіях. Суддя-доповідач у справі. Конфлікт інтересів та відвід (самовідвід) Судді. Відкриття конституційного провадження у справі. Підстави для відмови у відкритті конституційного провадження у справі. Припинення розгляду звернень до Суду. Об'єднанняі роз’єднання конституційних проваджень у справах.

Розгляд справ у Конституційному Суді України. Форми конституційного провадження. Засідання та пленарні засідання. Засідання та пленарні засідання Великої палати. Засідання та пленарні засідання Сенату. Відмова Сенату від розгляду справи на розсуд Великої палати. Забезпечення повноти розгляду справи.

Учасники конституційного провадження. Права та обов’язки учасника конституційного провадження. Права та обов’язки залученого учасника конституційного провадження. Постійний представник Президента України у Конституційному Суді України. Постійний

представник Верховної Ради України у Конституційному Суді України Постійний представник Кабінету Міністрів України у Конституційному Суді України

Відповідальність за порушення порядку проведення пленарних засідань у Суді. Мова конституційного провадження. Строки конституційного провадження. Об'єднання і роз'єднання конституційних проваджень.

Тема 4. Особливості окремих видів конституційних проваджень в Україні.

Особливості провадження у справах щодо відповідності Конституції України (конституційності) законів України (їх окремих положень) за конституційною скаргою. Поняття та правова природа конституційної скарги. Місце конституційної скарги в механізмі захисту прав людини в Україні. Суб'єкти права на конституційну скаргу. Прийнятність конституційної скарги. Забезпечення конституційної скарги та особливості її розгляду Конституційним Судом України.

Особливості провадження у справах щодо відповідності Конституції України (конституційності) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою. Спрямування конституційного звернення. Предмет розгляду. Участь у конституційному провадженні. Резолютивна частина висновку.

Тема 5. Акти Конституційного Суду України

Види актів Конституційного Суду України. Рішення Суду. Висновок Суду. УхвалаСуду. Забезпечувальний наказ Суду. Ухвалення рішення і надання висновку Судом. Вимоги до рішення Суду. Вимоги до висновку Суду. Визначення Судом строку втрати чинності актом (його окремими положеннями).

Юридична позиція Конституційного Суду. Окрема думка Судді.

Офіційне оприлюднення та опублікування актів Суду. Усунення описок у тексті акта Суду і роз'яснення порядку виконання актів Суду.

Ухвалення Регламенту, інших актів, що регламентують організацію роботи Суду, та внесення змін до них.

Порядок виконання рішень та висновків Суду. Відповідальність за невиконання актів Суду.

Тема 6. Юридичні позиції Конституційного Суду України

Поняття та правова природа юридичної позиції Конституційного Суду України. Правові підходи до розумінні поняття «юридичної позиції» в доктрині конституційного права України. Значення правових позицій Конституційного Суду України для правозастосовної практики.

Юридичні позиції Конституційного Суду України з питань організації та функціонування органів та посадових осіб публічної влади.

Юридичні позиції Конституційного Суду України з питань гарантування прав та свобод людини і громадянина.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л.	п.	лаб.	інд.	с.р.		л.	п.	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Конституційна юстиція: онтологічні, аксіологічні та праксеологічні аспекти												
Тема 1. Поняття конституційної юстиції та її організаційно-правові форми	8	2	2			4	8					8

Тема 2. Юрисдикція органів конституційної юстиції: порівняльно-правовий аспект	8	2				6	8					8
Тема 3. Становлення конституційної юстиції в Україні	8	2				6	8					8
Тема 4. Конституційна юстиція в Україні в аспекті формування вітчизняного конституціоналізму	10	4	2			4	12	2	2			8
Тема 5. Конституційно-правовий статус судді Конституційного Суду України	8	2	2			4	8					8
Разом за розділом 1	**42**	**12**	**6**			**24**	**44**	**2**	**2**			**40**
Розділ 2. Конституційні та організаційно-правові засади конституційної юстиції в Україні												
Тема 1. Організація діяльності Конституційного Суду України	8	2	2			4	8					8
Тема 2. Функції та повноваження Конституційного Суду України	8	2				6	8	2				6
Тема 3. Конституційне провадження в Україні	8	2	2			4	8		2			6
Тема 4. Особливості окремих видів конституційних проваджень в Україні	8	2				6	6					6
Тема 5. Акти Конституційного Суду України	8	2	2			4	8					8
Тема 6. Юридичні позиції Конституційного Суду України	8	2				6	8					8
Разом за розділом 2	**48**	**12**	**6**			**30**	**46**	**2**	**2**			**42**
Усього годин	***90***	***24***	***12***			***54***	***90***	***4***	***4***			***82***

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Поняття конституційної юстиції та її організаційно-правові форми	2	-

2	Конституційна юстиція в Україні в аспекті формування вітчизняного конституціоналізму	2	2
3	Конституційно-правовий статус судді Конституційного Суду України	2	-
4	Організація діяльності Конституційного Суду України	2	-
5	Конституційне провадження в Україні	2	2
6	Акти Конституційного Суду України	2	-
	Разом	**12**	**4**

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Зміст завдання	Кількість годин	
			Денна форма	Заочна форма
1	Поняття конституційної юстиції та її організаційно-правові форми	Опрацювати допоміжну літературу за темою.	4	8
2	Юрисдикція органів конституційної юстиції: порівняльно-правовий аспект	Опрацювати допоміжну літературу за темою.	6	8
3	Становлення конституційної юстиції в Україні	Опрацювати допоміжну літературу за темою.	6	8
4	Конституційна юстиція в Україні в аспекті формування вітчизняного конституціоналізму	Опрацювати допоміжну літературу за темою.	4	8
5	Конституційно-правовий статус судді Конституційного Суду України	Опрацювати допоміжну літературу за темою.	4	8
6	Організація діяльності Конституційного Суду України	Опрацювати допоміжну літературу за темою.	6	8
7	Функції та повноваження Конституційного Суду України	Опрацювати допоміжну літературу за темою.	6	6
8	Конституційне провадження в Україні	Опрацювати допоміжну літературу за темою.	4	6
9	Особливості окремих видів конституційних проваджень в Україні	Опрацювати допоміжну літературу за темою.	6	6
10	Акти Конституційного Суду України	Опрацювати допоміжну літературу за темою.	4	8
11	Юридичні позиції КонституційногоСуду України	Опрацювати допоміжну літературу за темою.	6	8
	Разом		54	82

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання розвивають можливості самостійної роботи і сприяють більш поглибленому вивченню теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Індивідуальні завдання з дисципліни «Конституційна юстиція» полягають у підготовці презентації за визначеною або обраною студентом за допомогою викладача темою та інших видів робіт, які затверджуються кафедрою. Терміни видачі, виконання і захисту індивідуальних завдань визначаються програмою навчальної дисципліни.

Індивідуальні завдання виконуються особою, яка навчається, самостійно із одержанням необхідних консультацій з боку науково-педагогічного працівника. Допускаються випадки виконання робіт комплексної тематики кількома особами.

Індивідуальні завдання розвивають можливості самостійної роботи і сприяють більш поглибленому вивченню теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Індивідуальні завдання можуть виконуватися у формі наукових статей, виступів (доповідей) на наукових конференціях, наукових есе тощо.

6.1. Правила виконання презентацій

Створення презентацій є однією з форм науково-дослідницької роботи.

Презентація виконується за допомогою програми Microsoft Office PowerPoint и повинна складатися не менше, ніж з 15 слайдів.

Матеріал на слайді можна розділити на головний і додатковий. *Головний* необхідно виділити, щоб при демонстрації слайда він ніс основне смислове навантаження: розміром тексту або об'єкта, кольором, спецефектами, порядком появи на екрані. *Додатковий* матеріал призначений для підкреслення основної думки слайда.

Для різних видів об'єктів рекомендуються різні розміри шрифту. Заголовок слайда краще писати розміром шрифту 22-28, підзаголовок і підписи даних в діаграмах – 20-24, текст, підписи і заголовки осей в діаграмах, інформацію в таблицях – 18-22.

Для виділення заголовка, ключових слів використовуйте напівжирний або підкреслений шрифт. Для оформлення другорядної інформації та коментарів – курсив. На всіх слайдах презентації використовуйте шрифт одної назви.

Для гарного сприйняття презентації з будь-якої відстані в залі, текст краще набирати шрифтом Arial, Bookman Old Style, Calibri, Tahoma, Times New Roman або Verdana.

1. На першому слайді слід вказати назву МОН, назву ВНЗ, кафедру, прізвище, ім’я та по батькові аспіранта і тему презентації, номер навчальної групи.
2. На другому слайді подається зміст презентації.
3. На інших слайдах – наповнення теми.
4. У тексті на слайдах не допускається скорочення слів, крім загальновживаних (ООН, ЄС, ОБСЄ та ін.).
5. Слайди повинні бути тезисними. Для надання презентації PowerPoint наочності і, якщо це необхідно, барвистості на деяких слайдах можна розмістити різні схеми, графіки, фотографії, малюнки, колажі. Вставлені фотографії або картинки повинні бути високої якості і досить великого розміру, інакше при розтягуванні вони втрачають різкість, чим можуть тільки зіпсувати ефект від презентації. При підготовці презентації може бути використаний звуковий супровід.
6. Презентація повинна бути підготовлена у наданому фоні (шаблон слайда). Не слід робити слайди занадто строкатими і розрізненими за колірним рішенням. Це шкодить формуванню нестійких зорових образів.
7. Слайди повинні або акцентувати увагу на чомусь, або візуалізувати матеріал (ті ж таблиці, схеми, малюнки з позначеннями, якщо є). Не ставте на одному слайді відразу кілька блоків зорової або текстової інформації. Це відволікає, розсіює увагу, погіршує концентрацію.
8. Слайд повинен бути простим для сприйняття – небагато тексту на одному слайді.

Створення презентації включає ряд етапів:

1. Вибір теми.

Студент самостійно вибирає тему з переліку тем індивідуально-дослідних завдань.

При цьому слід враховувати, що студент має право в обсязі навчальної програми самостійно обрати тему презентації, яка повинна бутипогоджена з викладачем.

2. Аналіз літератури з даної теми.

Презентація – це супровід доповіді або виступу, тому спочатку необхідно розробити концепцію виступу, а потім вже братися за складання презентації.

Створенню презентації повинне передувати ретельне й поглиблене вивчення літератури, що відноситься до даної теми. Насамперед, корисно ознайомитися з науковою працею (абозазначеними главами, параграфами, сторонками) у цілому, щоб одержати про неї початкове загальне уявлення, яке може бути розширене за рахунок перегляду передмови, змісту івисновку роботи, якщо вони є. Головне на цьому етапі – виявити стрижневі проблеми досліджуваної теми й зробити їх основними пунктами плану презентації.

3. Виклад змісту теми за допомогою слайдів.

У презентації повинні бути послідовно розглянуті всі питання плану. Важливо прагнути до того, щоб теоретичний зміст роботи пов'язувався з аналізом практично-правових явищ. Студент повинен уміти показати, яке практичне значення має знання принципів, закономірностей і категорій.

Під час створення слайдів не варто користуватися застарілими джерелами, у яких можуть міститися помилкові погляди, неточні формулювання і висновки, застарілі цифрові дані. Отже, вміння виділяти головні теоретичні питання і роз'яснювати їх на конкретному матеріалі, використовуючи при цьому сучасну літературу, – такі основні вимоги до підготовки презентації.

Критерії оцінювання презентацій:

1. Ступінь досягнення мети.
2. Зрозумілість і точність викладення авторської позиції.
3. Індивідуальність (авторство, неповторність).
4. Аргументованість (переконливість) позиції.
5. Володіння нормативною, навчальною та науково-монографічною базою.

6.2. Теми для презентацій

1. Еволюція правового статусу Конституційного суду України.
2. Конституційний Суд України: захисник конституційного ладу чи його загроза?
3. Конституційний Суд України як суб'єкт формування сучасного українського конституціоналізму.
4. Конституційна скарга у механізмі забезпечення конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні.
5. Окрема думка судді Конституційного Суду України як джерело конституційно-правової науки.
6. Конституційний Суд України у процесі конституційної реформи.
7. Роль рішень і висновків Конституційного Суду України для розвитку вітчизняної конституційно-правової доктрини.
8. Методи тлумачення конституції.
9. Регламент Конституційного Суду України: зміст, структура та функції.
10. Гарантії діяльності судді Конституційного Суду України.
11. Організація роботи суддів Конституційного Суду України.
12. Інститут постійних представників у Конституційному Суді України.
13. Роль Конституційного Суду України в гарантуванні конституційного ладу України.
14. Проблема вмотивованості (аргументованості) рішень Конституційного Суду України.
15. Юридичні позиції Конституційного Суду України щодо засад конституційного ладу України.
16. Правозахисний напрям юрисдикційної діяльності Конституційного Суду України.

7. Методи навчання

Методи навчання – це впорядковані способи діяльності педагога і студентів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань. Вони реалізуються через систему прийомів та засобів навчальної діяльності.

При викладанні та опануванні студентами навчальної дисципліни Інститути громадянського суспільства використовуються наступні методи навчання:

- словесні (розповідь, пояснення, лекція, бесіда);
- наочні (ілюстрація);
- практичні (вирішення кейсів).

Крім того, за рівнем самостійної розумової діяльності застосовуються методи:

- проблемного викладу;
- частково-пошуковий метод;
- дослідницький метод

8.Методи контролю

Методи контролю – це способи діагностичної діяльності, які дозволяють здійснювати зворотний зв'язок у процесі навчання з метою отримання даних про успішність навчання, ефективність навчального процесу.

Контрольні заходи визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти.

В освітньому процесі використовуються такі види контролю результатів навчання: вхідний, поточний протягом семестру, контрольні роботи, передбачені навчальним планом, приймання індивідуальних завдань, курсових робіт, підсумковий семестровий, відстрочений контроль.

Вхідний контроль проводиться перед вивченням нового курсу з метою визначення рівня підготовки аспірантів з дисциплін, які забезпечують цей курс. Вхідний контроль проводиться на першому занятті за завданнями, що відповідають програмам попереднього навчання. Результати контролю аналізуються на кафедральних (міжкафедральних) нарадах та засіданнях методичних комісій спільно з науково-педагогічними працівниками, які проводять заняття із забезпечувальною дисципліни.

Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять протягом семестру. Поточний контроль з дисципліни «Конституційна юстиція» проводиться у формі усного опитування або письмового контролю на семінарських заняттях, лекціях, у формі колоквіуму, виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі комп'ютерного тестування тощо. Результати оцінювання роботи студентів мають бути доведені до їх відома своєчасно.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання студента. Він проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни. Семестровий контроль з дисципліни «Конституційна юстиція» проводиться у формі письмового екзамену. Студента допускають до семестрового контролю за умови виконання ним усіх видів робіт, передбачених навчальним планом на семестр з цієї дисципліни та набрання за ними мінімум 10 балів.

Екзамен – форма підсумкового контролю, що спрямована на перевірку засвоєння теоретичного та практичного матеріалу. Екзамен складають за завданнями, затвердженими кафедрою. Викладач в обов'язковому порядку повинен ознайомити студентів зі змістом питань, що виносяться на екзамен, зразком завдання на початку вивчення навчальної дисципліни.

Максимальна сума балів, яку може набрати студент при складанні екзамену з навчальної дисципліни, складає 40.

Оцінка підсумкового контролю виставляється за національною шкалою як сума балів, набраних здобувачем вищої освіти протягом семестру при виконанні контрольних заходів, передбачених програмою навчальної дисципліни та балів, набраних при складанні семестрового екзамену.

Максимальна сума балів, які може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни, складає 100.

Питання, які виносяться на складання проміжного та підсумкового контролю

з дисципліни «КОНСТИТУЦІЙНА ЮСТИЦІЯ»

1. Сучасні моделі конституційного контролю і конституційної юстиції. Англо-американська і європейська (континентальна) моделі конституційного контролю.
2. Елементи юридичного статусу органів конституційної юстиції.
3. Межі конституційного контролю з боку органів конституційної юстиції. Критерії конституційності закону.
4. Конституційна юстиція як фактор становлення й розвитку конституціоналізму.
5. Конституційна юстиція в механізмі гарантування охорони і захисту засад конституційного ладу держави.
6. Захист прав і свобод людини і громадянина при здійсненні конституційної юстиції.
7. Конституційна юстиція як гарант дотримання конституційних принципів демократичної, правової держави.
8. Органи конституційної юстиції в механізмі легітимації державної влади.
9. Конституційна юстиція та загальне судочинство.
10. Поняття конституційної юрисдикції та його співвідношення із суміжними поняттями.
11. Юрисдикція як елемент правового статусу органів конституційної юстиції. Конституційно-правове регулювання юрисдикції органів конституційної юстиції.
12. Забезпечення юридичного верховенства конституції органами конституційної юстиції.
13. Офіційне тлумачення конституції та законів як елемент юрисдикції органів конституційної юстиції.
14. Роль органів конституційної юстиції у забезпеченні конституційності форм безпосередньої демократії.
15. Перевірка конституційності міжнародних договорів як відгук конституційної юстиції на процеси глобалізації.
16. Розгляд компетенційних спорів як елемент юрисдикції органів конституційної юстиції.
17. Додаткові (нетрадиційні) повноваження органів конституційної юстиції.
18. Конституційна юстиція в Україні в аспекті формування вітчизняного конституціоналізму.
19. Реформа конституційної юстиції в Україні 2017 року.
20. Конституційний Суд України в системі юрисдикційних органів. Статус Конституційного Суду України.
21. Засади діяльності Конституційного Суду України.
22. Нормативна основа діяльності Конституційного Суду України.
23. Відкритість діяльності Конституційного Суду України.
24. Повноваження Конституційного Суду України. Межі повноважень Конституційного Суду України.
25. Склад та повноважність Конституційного Суду України.
26. Вимоги до судді Конституційного Суду України. Конкурсні засади відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду.
27. Порядок призначення судді Конституційного Суду Президентом України та з’їздом суддів України.
28. Призначення і строк перебування на посаді судді Конституційного Суду.
29. Набуття повноважень суддею Конституційного Суду. Порядок складення Суддею присяги.
30. Вибори Голови за Заступника Голови Суду. Статус судді Конституційного Суду.
31. Мантія та нагрудний знак судді Конституційного Суду. Посвідчення Голови Суду, заступника Голови Суду, Судді.
32. Порядок тимчасового виконання обов'язків Голови Суду Суддею.
33. Припинення повноважень судді Конституційного Суду. Звільнення з посади судді Конституційного Суду. Посвідчення Судді у відставці.
34. Дострокове звільнення з посади, припинення повноважень Голови Суду та заступника Голови Суду.
35. Гарантії діяльності судді Конституційного Суду України.
36. Незалежність і недоторканність судді Конституційного Суду. Порядок надання згоди на

затримання, утримування під вартою чи арешт Судді.
37. Гарантії безпеки судді Конституційного Суду та членів його сім'ї.
38. Винагорода судді Конституційного Суду. Щомісячне довічне грошове утримання судді Конституційного Суду у відставці або пенсія. Відпустка судді Конституційного Суду.
39. Забезпечення посадових потреб Судді Конституційного Суду України.
40. Наукові консультанти і помічники судді Конституційного Суду України.
41. Збереження звання судді Конституційного Суду України.
42. Організаційна структура Конституційного Суду України.
43. Голова та Заступник Голови Конституційного Суду України.
44. Велика палата, сенати, колегії Суду. Постійні комісії Суду.
45. Науково-консультативна рада Суду. Секретаріат, архів, бібліотека Суду. Офіційне видання Суду.
46. Спеціальні пленарні засідання Суду, засідання Суду, пов'язані з організаційною діяльністю.
47. Порядок формування складу сенатів Конституційного Суду.
48. Порядок утворення колегій суддів Конституційного Суду.
49. Порядок обрання секретаря Колегії та виконання його обов'язків.
50. Порядок тимчасового залучення Судді до складу неповноважної за складом Колегії. Внесення змін до персонального складу Сенату та Колегії. Порядок скликання зборів суддів Конституційного Суду.
51. Графік роботи органів Конституційного Суду України.
52. Забезпечення діяльності Конституційного Суду України.
53. Фінансове забезпечення Конституційного Суду України. Гарантії фінансової незалежності Суду.
54. Майно та статус Конституційного Суду України як юридичної особи.
55. Інформаційне забезпечення діяльності Конституційного Суду України.
56. Доступ до публічної інформації в Конституційному Суді України.
57. Веб-сайт Конституційного Суду України.
58. Щорічна інформаційна доповідь Конституційного Суду України.
59. Позасудова діяльність суддів Конституційного Суду України.
60. Міжнародні зв'язки Конституційного Суду України.
61. Форми звернення до Конституційного Суду України. Конституційне подання. Конституційне звернення. Конституційна скарга.
62. Приймання, реєстрація та попередня перевірка звернень до Суду.
63. Розгляд звернень до Конституційного Суду України у колегіях.
64. Суддя-доповідач у справі. Конфлікт інтересів та відвід (самовідвід) Судді.
65. Відкриття конституційного провадження у справі. Підстави для відмови у відкритті конституційного провадження у справі. Припинення розгляду звернень до Суду.
66. Об'єднання і роз'єднання конституційних проваджень у справах.
67. Розгляд справ у Конституційному Суді України. Форми конституційного провадження.
68. Засідання та пленарні засідання Великої палати. Засідання та пленарні засідання Сенату. Відмова Сенату від розгляду справи на розсуд Великої палати.
69. Забезпечення повноти розгляду справи у Конституційному Суді України.
70. Учасники конституційного провадження. Права та обов'язки учасника конституційного провадження.
71. Права та обов'язки залученого учасника конституційного провадження.
72. Постійний представник Президента України у Конституційному Суді України.
73. Постійний представник Верховної Ради України у Конституційному Суді України.
74. Постійний представник Кабінету Міністрів України у Конституційному Суді України
75. Відповідальність за порушення порядку проведення пленарних засідань у Суді.
76. Мова конституційного провадження. Строки конституційного провадження.
77. Об'єднання і роз'єднання конституційних проваджень.
78. Особливості провадження у справах щодо відповідності Конституції України (конституційності) законів України (їх окремих положень) за конституційною скаргою.
79. Особливості провадження у справах щодо відповідності Конституції України

(конституційності) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою.

80. Поняття, види та структура актів Конституційного Суду України. Рішення Суду. Висновок Суду. Ухвала Суду.
81. Забезпечувальний наказ Конституційного Суду України.
82. Ухвалення рішення і надання висновку Конституційним Судом України.
83. Вимоги до рішення та висновку Конституційного Суду України.
84. Визначення Судом строку втрати чинності актом (його окремими положеннями).
85. Юридична позиція Конституційного Суду України.
86. Окрема думка Судді Конституційного Суду України.
87. Офіційне оприлюднення та опублікування актів Суду. Усунення описок у тексті акта Суду і роз'яснення порядку виконання актів Суду.
88. Ухвалення Регламенту, інших актів, що регламентують організацію роботи Конституційного Суду України, та внесення змін до них
89. Порядок виконання рішень та висновків Конституційного Суду України.
90. Відповідальність за невиконання актів Конституційного Суду України.

9. Схема нарахування балів

Денна форма навчання

Загальна кількість балів – 100.
Кількість балів за екзамен – 40.
Кількість балів протягом семестру – 60:
Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях ∑30 = 50:

Формула обчислення

∑50 = ∑**1**

Примітка:

∑30 – сума максимальної кількості балів
∑1- сума балів, що отримав аспірант за відповіді на семінарських заняттях.

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання								Екзамен	Сума
Розділ 1			Розділ 2			Контрольна робота	Разом		
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6				
∑30						30	60	40	100

Т1, Т2… Т4 – теми семінарських занять

Відповідь на семінарському занятті – **1-5 балів.**

Критерії оцінювання усної відповіді.

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях за п'ятибальною шкалою оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;
- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;
- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;

- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;

- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;

- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівка викладача;

- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі;

- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;

- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;

- викладає матеріал не достатньо зв’язно і послідовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;
- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичокяк в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання контрольної роботи

Оцінка за контрольну роботу – 10 балів. Контрольна робота містить 10 тестових питань по чотири варіанти відповіді в кожному. Правильний варіант відповіді один.

Критерії оцінювання екзамену

Оцінка за екзамен – 40 балів. Екзаменаційна робота містить два відкритих питання та 30 тестових питань по чотири варіанти відповіді в кожному. Правильний варіант відповіді один. За відповіді на відкриті питання студент отримує від 0 до 10 балів, за відповіді на тестове завдання до 30 балів. У разі складання екзамену в дистанційній формі екзаменаційна робота містить 40 тестових питань по чотири варіанти відповіді в кожному. Правильний варіант відповіді один. За відповідь студент отримує до 40 балів.

Заочна форма навчання

Загальна кількість балів – 100.
Кількість балів за екзамен – 40.
Кількість балів протягом семестру – 60:
Кількість балів за відповідь на семінарському занятті – 10:

Поточний контроль, контрольна робота				Екзамен	Сума
Розділ 1	Розділ 2	Контрольна робота	Разом		
Т1	Т2	30	60	40	100
30					

Відповідь на семінарському занятті – **1-15 балів.**

Критерії оцінювання усної відповіді.

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях за п’ятибальною шкалою оцінок.

10-15 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;

- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;
- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищахі процесах, що вивчаються;
- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

9-7 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;
- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;
- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

6-5 балів ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;
- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але підчас відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівка викладача;
- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, причому відповіді нечіткі;
- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемамидисципліни, що вивчається;

3-4 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ціпомилки тільки після вказівки викладача;
- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;
- викладає матеріал не достатньо зв’язно і послідовно.

1-2 бали ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;
- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичокяк в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

- ***Критерії оцінювання контрольної роботи***
- Оцінка за контрольну роботу – 30 балів. Контрольна робота містить 30 тестових питань по чотири варіанти відповіді в кожному. Правильний варіант відповіді один.
- ***Критерії оцінювання екзамену***

Оцінка за екзамен – 40 балів. Екзаменаційна робота містить два відкритих питання та 30 тестових питань по чотири варіанти відповіді в кожному. Правильний варіант відповіді один. За відповіді на відкриті питання студент отримує від 0 до 10 балів, за відповіді на тестове завдання до 30 балів. У разі складання екзамену в дистанційній формі екзаменаційна робота містить 40 тестових питань по чотири варіанти відповіді в кожному. Правильний варіант відповіді один. За відповідь студент отримує до 40 балів

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. У межах дисципліни застосовуються такі моделі використання ШІ:

1. Модель «ШІ заборонено». Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, модульних контрольних робіт, екзамену (заліку), якщо інше не визначено викладачем, інших видів оцінювання, для яких викладачем встановлено обмеження щодо використання ШІ.

2. Модель «ШІ як асистент». Під час підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань та інших письмових робіт дозволяється використання ШІ для: пошуку та

систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел, пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів. Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

3. Модель «ШІ як інструмент». Для окремих практичних або дослідницьких робіт використання технологій штучного інтелекту може бути обов'язковою складовою виконання завдання. У таких випадках здобувачі освіти можуть використовувати генеративні моделі ШІ для: аналізу та підготовки даних, генерації, аналізу й оптимізації програмного коду, порівняння результатів роботи різних моделей ШІ, створення візуалізацій, схем або зображень, аналізу великих масивів даних. проведення експериментів із застосуванням сучасних інструментів штучного інтелекту. Усі результати, отримані за допомогою ШІ, підлягають критичному аналізу, перевірці та доопрацюванню здобувачем освіти. Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо). За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ. Недекларoване використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

Шкала оцінювання за денною та заочною формами навчання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10.Рекомендована література

Основна література

Правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/ 254к/96-вр.
2. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2136-19.
3. Регламент Конституційного Суду України: ухвалений на спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду України Постановою Конституційного Суду України від 22.02.2018 № 1-пс/2018. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/ reglament.pdf.
4. Рішення Конституційного Суду України про офіційне тлумачення статей 58, 78, 79, 81 Конституції України та статей 243-21, 243-22,243-25 Цивільного процесуального кодексу України (у справі щодо несумісності депутатського мандата) від 13.05.1997 № 1-зп. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-97.
5. Рішення Конституційного Суду у справі за конституційним зверненням Барабаша Олександра Леонідовича щодо офіційного тлумачення частини п'ятої статті 94 та статті 160 Конституції України (справа про набуття чинності Конституцією України) від 03.10.1997 № 4-зп. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-97.
6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянки Дзюби Галини Павлівни щодо офіційного тлумачення частини другої статті 55 Конституції України та статті 248-2 Цивільного процесуального кодексу України

(справа громадянки Дзюби Г.П. щодо права на оскарження в суді неправомірних дій посадової особи) від 25.11.1997 № 6-зп. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-97.

7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадян Проценко Раїси Миколаївни, Ярошенко Поліни Петрівни та інших громадян щодо офіційного тлумачення статей 55, 64, 124 Конституції України (справа за зверненнями жителів міста Жовті Води) від 25.12.1997 № 9-зп. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-97.
8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 158 та статті 159 Конституції України (справа щодо внесення змін до Конституції України) від 09.06.1998 № 8-рп/98. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-98.
9. Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним поданням 60 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 103 Конституції України в контексті положень її статей 5, 156 та за конституційним зверненням громадян Галайчука Вадима Сергійовича, Подгорної Вікторії Валентинівни,
10. Кислої Тетяни Володимирівни про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої, четвертої статті 5 Конституції України (справа про здійснення влади народом) п'ятої статті 103 Конституції України у системному зв'язку з пунктом 16 розділу XV „Перехідні положення" Конституції України (справа про строк, на який обирається Президент України) від 15.05.2014. № 5-рп/2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-14.
11. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо офіційного тлумачення положення "на наступній черговій сесії Верховної Ради України", яке міститься у статті 155 Конституції України, від 15.03.2016 № 1-рп/2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-16.

Підручники та навчальні посібники:

1. Актуальні проблеми конституційного права України: підручник / за ред. А.Ю. Олійника. Київ: Скіф, 2012. 552 с.
2. Конституційна юрисдикція: підручник / за ред. Ю.Г. Барабаша, А.О. Селіванова. Харків: Право, 2012. 168 с.
3. Конституційне право України. Академічний курс: підручник: у 2 т. Т.1 / за ред. В.Ф. Погорілка. Київ: Юридична думка, 2006. 544 с.
4. Конституційне право України. Академічний курс: підручник: у 2 т. Т.2 / за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. Київ: Юридична думка, 2008. 800 с.
5. Конституційна юрисдикція: підручник / за ред. Ю.Г. Барабаша та А.О. Селіванова. Х Право. 2012, 168 с.
6. Проблеми сучасної конституціоналістики. Випуск 1: навч. посіб. / за ред. М.П. Орзіха. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 272 с.
7. Проблеми сучасної конституціоналістики. Випуск 2: Конституційні перетворення в Україні: навч. посіб. / за ред. М.П. Орзіха. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 432 с.
8. Проблеми сучасної конституціоналістики. Випуск 3: Сучасний український конституціоналізм: навч. посіб. / за ред. А.Р. Крусян. Одеса: Фенікс, 2015. 526 с.
9. Серьогін В. О. Конституційне право України: навч. посіб. Харків: ХНУВС, 2010. 368 с.
10. Терлецький Д. С., Батан Ю.Д., Запорожець В.І. Конституційна юстиція : навч.-метод. посіб. Одеса : НУ "ОЮА", 2021. 154 с.
11. Федоренко В.Л. Конституційне право України: підручник. Київ: Ліра-К, 2016. 616 с.
12. Цимбалістий Т.О. Конституційна юстиція в Україні: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2007. 200 с.

Допоміжна література:

1. Барабаш Ю.Г. Преюдиціальність рішень Конституційного Суду України: проблемні питання теорії та практики. *Право України.* 2010. № 6. С. 44-54.

2. Баргілевич М. Реформа конституційної юстиції в Україні у 2017 році. *Підприємництво, господарство і право.* 2018. № 5. С. 157-162.

3. Баулін Ю. Наявність рішення (висновку) КСУ як підстава для відмови у відкритті конституційного провадження у справі. *Вісник Конституційного Суду України*. № 4-5. С. 154-157.

4. Берестова І. Конституційний Суд України в системі юрисдикційних органів: загальні положення. *Підприємництво, господарство і право.* 2018. № 9. С. 154-159.

5. Бориславська О. Конституційний Суд України: наступний етап розвитку чи початок нової ери? *Український часопис конституційного права*. 2018. № 1. С. 8-10.

6. Бринцев В. Політико-правовий аналіз ролі Конституційного Суду України у законодавчому процесі. *Вісник Конституційного Суду України*. 2007. № 1. С. 62–78.

7. Бринцев В.Д. Судовий конституціоналізм в Україні: доктрина і практика формування: у 2 кн. Кн.1: монографія. Харків: Право, 2013. 392 с.

8. Бринцев В.Д. Судовий конституціоналізм в Україні: доктрина і практика формування: у 2 кн. Кн.2: монографія. Харків: Право, 2013. 376 с.

9. Веніславський Ф.В. Конституційний Суд України в механізмі забезпечення стабільності конституційного ладу. *Вісник Конституційного Суду України*. 2010. № 2. С. 130-137.

10. Воронов М.М. Альтернативна (невійськова) служба як механізм поєднання конституційного обов'язку захисту Вітчизни та свободи світогляду: міжнародні стандарти та українська практика під час воєнного стану. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Право». 2026. Вип. 41. С. 128-153.

11. Головін А.С. Захист прав і свобод людини і громадянина при здійсненні правосуддя в рішеннях Конституційного Суду України. Київ: Логос, 2011. 307 с.

12. Гудзь Л.В., Гудзь Т.І. Гармонізація виборчого законодавства України на місцевому рівні з правом Європейського Союзу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2026. Вип. 92 ч.1. С.194-199.

13. Гультай М. М. Конституційна скарга у механізмі доступу до конституційного правосуддя: монографія. Харків: Право, 2013. 424 с.

14. Жданкіна Л. Щодо можливості прийняття Конституційним Судом України до розгляду формально недопустимої конституційної скарги з мотивів наявності суспільного інтересу. *Людська гідність та забезпечення прав людини в умовах суспільних трансформацій*: зб. матер. І Маріупольського конституційного форуму (13-14 вересня 2021 року). Київ: ВАІТЕ, 2021. С. 68-77.

15. Запорожець В. Умови прийнятності конституційної скарги: до питання суб'єктів права на конституційну скаргу. *Людська гідність та забезпечення прав людини в умовах суспільних трансформацій*: зб. матер. І Маріупольського конституційного форуму (13-14 вересня 2021 року). Київ: ВАІТЕ, 2021. С. 78-82.

16. Зубенко Г. В. Інститут конституційної скарги в Україні: проблемні питання запровадження. *Вісник ХНУ Імені В.Н. Каразіна*. Серія : Право. 2017. № 23. С. 58-62.

17. Зубенко Г. В. Форми парламентської відповідальності члена уряду: порівняльно-правовий аспект. Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія : ПРАВО. 2019. № 27. С. 49-54.

18. Зубенко Г.В. Принципи прозорості, відкритості та публічності в діяльності громадських формувань. Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія : ПРАВО. 2022. № 34. С.56-61.

19. Зубенко Г.В. Принцип відсутності майнового інтересу членів (учасників) громадських об'єднань: європейські стандарти та вітчизняна практика. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право». 2025 (40). 91-96.

20. Івановська А.І. Офіційне тлумачення Конституції і законів України як повноваження Конституційного Суду України. *Університетські наукові записки*. 2013. № 4 (48). С. 19-35.

21. Кагановська Т.Є., Серьогін В.О. Правовий захист демократії: досвід Європейського Союзу. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Право. 2025. Вип. 40. С. 10-29.

22. Кагановська Т.Є., Серьогін В.О. Багаторівневе управління: загальна теорія і шляхи реалізації в Україні в контексті євроінтеграції. *Вісник Харківського національного*

університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Право. 2025. Вип. 39. С. 10-33.

23. Кампо В., Савчин М. Легітимність рішень конституційних судів у контексті доктрини верховенства права: компаративний і гносеологічний аспекти. *Вісник Конституційного Суду України*. 2010. № 5. С. 99-109.

24. Кампо В.М. Деякі проблеми розвитку конституційної юстиції в Україні. *Право України.* 2010. № 6. С. 60-70.

25. Кіліч Х. Проблеми тлумачення в конституційній юрисдикції. *Вісник Конституційного Суду України*. 2002. № 4. С. 48–52.

26. Ковальчук В. Органи конституційної юстиції в механізмі легітимації державної влади: зарубіжний та вітчизняний досвід. *Вісник Акад.ї правових наук України*. 2010. № 1. С. 78–89.

27. Козюбра М. Принцип верховенства права і конституційна юрисдикція. *Вісник Конституційного Суду України.* 2000. № 4. С. 24–32.

28. Кравчук В. Особливості конституційно-правового статусу суддів Конституційного Суду України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2015. № 4. С. 109-112.

29. Крусян А.Р. Тенденції сучасного українського конституціоналізму в умовах глобалізації. Альманах права.: науково-практичний юридичний журнал / Трансформація законодавства України в сучасних умовах. Київ: Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2023. № 14. С. 127-133.

30. Кушніренко О.Г. Конституційний Суд України як гарант охорони і захисту засад як гарант охорони і захисту засад конституційного ладу держави. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2003. Вип. 6. С. 40-45.

31. Левенець А.В. Організаційна структура Конституційного Суду України в контексті судової реформи. *Правовий вимір конституційної та кримінальної юрисдикції в Україні та світі. Перші юридичні читання*: матер. Всеукр. дистанц. конф., присвяч. 20-річчю створення екон.-прав. ф-ту, 27 квіт. 2018 р., Одеса / ред.: Л.О. Корчевна, І.А. Дришлюк; Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова. Одеса: Фенікс, 2018. С. 83-86.

32. Литвинов О.М., Богуш В.В. Межі конституційного контролю у провадженнях за конституційними поданнями та конституційними скаргами: теоретичні аспекти. *Теорія і практика правознавства.* 2018. Вип. 1 (13). С. 1-12.

33. Марцеляк О.В. Правова природа актів Конституційного Суду України та їх роль у розвитку науки конституційного права. *Вісник Конституційного Суду України.* 2015. № 4. С. 118-121.

34. Мироненко О.М. Про деякі загальні підходи до поняття «конституційна юстиція» і предмета її історії. *Вісник Конституційного Суду України*. 1998. № 4. С. 46-61.

35. Намясенко О.К. Правові форми реалізації правового статусу судді Конституційного Суду України. *Правове регулювання економіки: зб. наук. праць.* 2008. Вип. 8 (34). С. 230-239.

36. Нестеренко Д.О. Припинення повноважень та звільнення суддів Конституційного Суду України як гарантії їх незалежності. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2023. Серія ПРАВО. Випуск 76: частина 1. С. 103-107.

37. Німченко В. Конституційна юрисдикція та загальне судочинство. *Вісник Конституційного Суду України*. 2001. № 5. С. 44-45.

38. Пілюк С. В. Додаткові (нетрадиційні) повноваження органів конституційної юстиції. *Роль права та закону у сучасному суспільстві:* матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 22-23 вересня 2012 р. У 2-х томах. Т.1. Київ: Центр правових наукових досліджень, 2012. С. 51-54.

39. Пілюк С. В. Елементи юридичного статусу органів конституційної юстиції. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2012. № 3. С. 196-206.

40. Пілюк С. В. Конституційно-правове регулювання юрисдикції органів конституційної юстиції. *Реформування національного та міжнародного права: перспективи та сьогодення*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21-22 вересня 2012 р.). У 2-х частинах. Ч. І. Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2012. С. 33-35.

41. Пілюк С. В. Офіційне тлумачення конституції та законів як елемент юрисдикції органів конституційної юстиції. *Право і безпека*. 2012. № 3. С. 501-508.

42. Пілюк С. В. Перевірка конституційності міжнародних договорів як відгук конституційної юстиції на процеси глобалізації. *Политика и общественные науки в эпоху*

глобализации: матер. Междунар. науч. форума / Институт фундаментальных исследований (г., Харьков, 3-4 сентября 2012). Харьков: Ин-т фундамент. исследований, 2012. С. 147-151.

43. Пілюк С. В. Розгляд компетенційних спорів як елемент юрисдикції органів конституційної юстиції. *Український та зарубіжний досвід реформування національної правової системи в контексті інтеграційних процесів*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 7-8 вересня 2012 р.). Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2012. С. 19-22.

44. Пілюк С. В. Сучасні моделі конституційного контролю. *Форум права*. 2012. № 3. С. 78-89.

45. Пілюк С. В. Юрисдикція як елемент правового статусу органів конституційної юстиції. *Європейські перспективи*. 2012. № 3. Ч.1. С. 176-186.

46. Портнов А.В. Правове регулювання конституційного судочинства в Україні: доктрина, суб'єкти і форми конституційного судочинства, створення нових процесуальних інститутів: монографія. Київ: Логос, 2008. 202 с.

47. Приходько Х.В. Конституційний юрисдикційний процес в Україні: динамічні та статуарні аспекти. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2009. № 2 (88). С. 13-22.

48. Проблеми імплементації змін до Конституції України щодо правосуддя та статусу Конституційного Суду України: Проект виконано за підтримки Німецького Фонду міжнародного правового співробітництва та Проекту Ради Європи «Підтримка впровадження судової реформи в Україні». Київ, 2017. 188 с. URL: https://www.osce.org/uk/project-coordinator-inukraine/385695?download=true.

49. Проблеми реалізації Цілей сталого розвитку в аспекті зміцнення національного та міжнародного правопорядку : монографія / О. С. Бакумов, Є. І. Григоренко, В. В. Гутник та ін.; за заг. ред. О. С. Бакумова, В. О. Серьогіна. Харків : Право, 2025. 248 с.

50. Рабінович П. Конституційне судочинство як інструмент тлумачення законодавства відповідно до соціальних потреб і змін. *Вісник Конституційного Суду України*. 2007. № 1. С. 30–34.

51. Рабінович П., Гончаров В. Перегляд КСУ власних правових позицій як засіб охорони функцій Основного Закону. *Вісник Конституційного Суду України*. 2011. № 4-5. С. 147-153.

52. Селіванов А.О. Верховенство права в конституційному правосудді: аналіз конституційної юрисдикції. Київ; Харків: Академія правових наук України, 2006. 400 с.

53. Селіванов А.О. Конституційна юрисдикція: поняття, зміст, принцип верховенства права, правові позиції по справах прав людини і конституційних конфліктів у сфері публічної влади. Київ: Ін Юре, 2008. 120 с.

54. Селіванов А. О. «Письмова форма» розгляду справ конституційної юрисдикції: чи діє принцип доступу до правосуддя. *Право України*. 2014. № 7. С. 175-183.

55. Селіванов А.О. Конституційне правосуддя і конституційна юрисдикція в Україні (доктринальне визначення). *Право України*. 2010. № 6. С. 34-45.

56. Скомороха В.Є. Конституційна юрисдикція в Україні: проблеми теорії, методології і практики: монографія. Київ: МП Леся, 2007. 716 с.

57. Сліденко І.Д. Тлумачення Конституції: питання теорії та практики в контексті світового досвіду. Одеса: Фенікс, 2003. 234 с.

58. Слінько Т.М., Ткаченко Є.В. Правова природа окремої думки судді Конституційного Суду України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 11. С. 53-59.

59. Спінчевська О. Конституційний юрисдикційний процес в Україні: сучасний стан та перспективи удосконалення : монографія. 2022. 246 с.

60. Стецюк П. Зміни до Основного Закону України щодо правосуддя (конституційно-юрисдикційний зріз). *Вісник Конституційного Суду України.* 2016. № 4-5. С. 194-201.

61. Стецюк П. Конституційний Суд України як суб'єкт формування сучасного українського конституціоналізму (до постановки проблеми). *Право України*. 2010. № 6. С. 70-75.

62. Стрижак А. Конституційний Суд України як гарант дотримання конституційних принципів демократичної, правової держави. *Право України*. 2010. № 6. С. 4-12.

63. Тацій В.Я. Правозахисний напрям інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України. *Вісник Конституційного Суду України.* 2011. 4-5. С. 32-41.

64. Тацій В.Я., Тодика Ю.М. Межі тлумачення Конституційним Судом Конституції і законів України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2002. № 2. С. 60–65.

65. Тимченко І. Механізм конституційної юрисдикції в Україні: становлення і розвиток. *Право України*. 2010. № 6. С. 12-26.

66. Тихий В. Захист конституційних прав і свобод Конституційним Судом України за зверненням фізичних і юридичних осіб. *Вісник Конституційного Суду України*. 2001. № 2. С. 65–69.

67. Тихий В.П. Офіційне тлумачення Конституції та законів України Конституційним Судом України. *Вісник Конституційного Суду України*. 1998. № 4. С. 38–45.

68. Тихий В.П. Правова природа, повноваження, рішення та висновки Конституційного Суду України. *Право України*. 2010. № 6. С. 26-34.

69. Тихий В.П. Правотлумачення Конституційним Судом України та правова природа його рішень. *Вісник Конституційного Суду України*. 2001. № 1. С. 62-71.

70. Ткаченко Д.В. Критерії оцінки конституційності законів. *Проблеми законності.* 1998. Вип. 34. С. 49-54.

71. Хмарук Т.В. Поняття та правова природа актів конституційної юстиції в Україні. *Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право".* 2019. №1(19). URL: https://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19htvyvu.pdf.

72. Хмелько І.С., Бруслик О., Євсєєв О.П., Мукомела І.В. Сучасний парламентаризм: український та світовий виміри: монографія. Харків: Юрайт, 2018. 200 с.

73. Хотинська-Нор О.З. Теоретико-правові та праксеологічні засади судової реформи в Україні: дис д-ра юрид. наук : 12.00.10. Київ, 2017. 474 с.

74. Цимбалістий Т.О. Правова природа актів Конституційного Суду України. *Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права*. 2007. № 1 (21). С. 47-55.

75. Шевчук С. Основи конституційної юриспруденції. Київ: Укр. центр правничих студій, 2001. 302 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інші навчально-методичні матеріали

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – http://portal.rada.gov.ua/
2. Офіційне інтернет-представництво Президента України. – http://www.president.gov.ua/
3. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – http://www.kmu.gov.ua/
4. Офіційний веб-портал органів судової влади України. – http://court.gov.ua/
5. Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України. – http://www.ccu.gov.ua/
6. Офіційний веб-сайт Верховного Суду України. – http://www.scourt.gov.ua/
7. Офіційний веб-сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. – http://www.ombudsman.kiev.ua/
8. Офіційний веб-сервер Центральної виборчої комісії. – http://www.cvk.gov.ua/